

DESPRE UN ARHAISM MORFOLOGIC SPECIFIC GRAIURILOR DACOROMÂNE SUDICE

MARIA MARIN*

1. Este din ce în ce mai cunoscut și recunoscut faptul că graiurile dacoromâne din aria sudică, vorbite în Oltenia, Dobrogea și, cu precădere, în Muntenia, pe măsura trecerii anilor, mai bine, mai profund cercetate, evidențiază o serie de surprize menite să schimbe perspectiva asupra elementelor vechi și arhaice întâlnite în această variantă dialectală a limbii române.

1.1. S-a atras atenția, de exemplu, asupra unor trăsături comune graiurilor crișene – citate, de regulă, printre unitățile dialectale ale dacoromânei cu un pronunțat caracter arhaic (Dial. rom.: 151; Marin 2005–2007: 113) – și celor muntenești (Marin 2014) sau asupra extinderii în zona sudică a unor particularități considerate, până nu demult, specifice doar ariei nordice (cf. Mărgărit 2017).

1.2. În același timp, în ultimii ani, au fost evidențiate trăsături vechi, moștenite, păstrate, după câte se pare, doar în anumite graiuri din zona muntenească (Ionică 1965; Avram 1973; Neagoe 1973, 1975; Teaha 1989, 1991 ș.a.). Este vorba, între altele, de anumite forme verbale, precum cele de mai-mult-ca-perfect persoana a 3-a singular (Neagoe 1973) sau de persoana a 2-a plural (Neagoe 1985: 171–172; Marin 1991: 55–56).

1.3. Aceste observații și constatări ne-au îndemnat să revenim și să insistăm asupra unei particularități morfologice care, deși a fost recunoscută, încă în urmă cu 150 de ani, de către B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 439), drept un element sintactic de limbă română veche comun cu albaneza, atestat în vorbirea vie doar în unele graiuri sudice (cf. Brâncuș 1995: 99), nu a fost cercetat cu atenție, mai ales din perspectiva situației actuale.

Ne referim la folosirea articolului hotărât enclitic pe lângă adjectivul precedat de articolul [?] demonstrativ sau de alte elemente demonstrative: *omu cela bunul, casele ălea multele* (Neagoe 2012: 36), particularitate neinclusă între trăsăturile

* Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, București, Calea 13 Septembrie, nr. 13, România.

subdialectului muntean (v. Ionică 1984), cu toate că, în lucrări anterioare apariției *Tratatului de dialectologie românească*, se afirmase că aceasta este atestată ca un fenomen specific exclusiv ariei sudice a dacoromânei: estul Olteniei și Muntenia, cu semnalări sporadice și, cu excepția lucrării lui E. Gamillscheg (1936) – consacrată graiului din satul Șerbănești, situat în partea muntenească a județului Olt –, nelocalizate precis (Hasdeu 1984 [1879]: 439; Brâncuș 1995: 106).

În intervenția noastră ne propunem să urmărim, într-o primă parte, câteva aspecte ale acestei particularități, așa cum se prezintă ea în graiurile sudice actuale: calitatea de trăsătură arhaică, statutul morfologic al elementului care precedă adjectivul articulat, tipul de construcții în care apare, urmând ca ulterior, într-o viitoare parte a doua, să analizăm mai amănunțit caracteristicile morfosintactice ale fenomenului și să stabilim răspândirea geografică actuală.

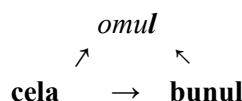
2. Materialul pe care ne întemeiem afirmațiile și întreaga descriere îl constituie atlasele lingvistice regionale și culegerile de texte dialectale din aria sudică a dacoromânei (Oltenia, Muntenia, Dobrogea), respectiv, pe de o parte, NALR–*Olt.*, ALRR–*Munt. și Dobr.* și, pe de altă parte, TDO, TDM I–III, TDD.

Coroborarea datelor din cele două tipuri de lucrări ne arată că acestea se completează între ele, cu rezultate deosebit de utile: dacă primele evidențiază aria de răspândire¹ a fenomenului, textele au calitatea de a scoate în evidență varietatea contextelor de utilizare, complexitatea acestora, frecvența, dar și de a aduce noi atestări în privința extinderii geografice a acestei caracteristici.

3. Particularitatea trebuie privită prin prisma faptului că postpunerea determinantului (cum este și articolul hotărât), fenomen vechi în limba română (Brâncuș 1995: 102), inclusiv în relație cu adjectivul, de tipul *bunul, răul*, se numără printre deosebirile importante dintre cele două grupuri mari de graiuri ale dacoromânei: postpus în graiurile de tip sudic și antepus în cele de tip nordic (cf. Lăzărescu 1984: 230; Neagoe 1984: 268; Vulpe 1984: 344; Marin, Marinescu 1984: 381). Această situație generală este principalul motiv pentru care construcția ce ne preocupă are, în mare, forma amintită (*omul cela marele*) și este cunoscută doar în graiurile dacoromâne sudice.

4. Conform datelor din bibliografie, construcția de care ne ocupăm se prezintă sub forma *omul cela bunul*, fiind vorba, așadar, de un substantiv articulat enclitic cu un articol definit urmat de o determinare printr-un articol (de data aceasta demonstrativ-adjectival) și, apoi, de un adjectiv, la rândul său, marcat prin articolul hotărât enclitic. Întrucât articolul hotărât, conform definiției clasice, este marcă pentru un substantiv cunoscut (nu oarecare), rezultă că, în cadrul construcției de care ne ocupăm, se produce o dublă marcă a substantivului, *omul cela*, reluată, apoi, printr-o a treia marcă de identificare, *bunul*, de data aceasta, prin articulare, adjectivul fiind, la rândul său, dublu identificat:

¹ Formularea relativ rigidă, specifică unui chestionar lingvistic, nu permite urmărirea varietății formelor de manifestare a unei construcții sintactice.

5. În lingvistica românească, construcția a fost cercetată, sub diverse aspecte, doar de B.P. Hasdeu, în studiul *O pagină din sintaxa româno-albaneză. Reduplicarea și triplicarea articolului definit*, publicat în *Cuvente din bătrâni* (Hasdeu 1984 [1879]: 611–687). Pornind, după cum însuși mărturisește, de la o constatare făcută de G.I. Ascoli în legătură cu asemănările dintre română și albaneză în privința folosirii articolului hotărât, Hasdeu realizează o amplă descriere a fenomenului².

6. Calitatea de trăsătură veche, arhaică este dovedită de însăși substantivizarea adjectivelor prin articol hotărât postpus (Brâncuș 1995: 102), o dovadă în acest sens fiind existența în aromână în formă identică a construcției: *calul ațel(u) azburătorlu* (cf. Coteanu 1969: 108–111). Similitudinea cu situația din aromână fusese invocată și de B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 439), dar și atestarea ei într-un număr impresionant de exemple (peste 300), preluate de Hasdeu din *Omiliarul* tipărit în anul 1581 sub îngrijirea diaconului Coresi și a doi preoți din Brașov (Hasdeu 1984 [1879]: 439–441) și, într-un număr mai redus, din *Texte mähăcene* (TM) și *Texte bogomilice* (TB).

7. Explicația acestui tip de reluare sau, în terminologia lui Hasdeu, de reduplicare a articolului este dorința de „a întări sau a rădica la emfază³ ideea cuprinsă într-o silabă considerată ca cea mai semnificativă” (Hasdeu 1984 [1879]: 433). Cu alte cuvinte, credem că, așa cum se întâmplă în multe alte situații, preferința pentru marcarea suplimentară, pentru identificare poate fi atribuită unuia dintre principiile caracteristice, funcționale mai ales în limba română, și anume acela de hipercaracterizare a formelor morfologice (cf. Pușcariu 1994 [1959]: 353).

8. În ceea ce privește statutul morfologic al lui *cela* din sintagma *omul cela bunul*, plecând de la faptul că adjectivul este deja articulat (cu articolul hotărât enclitic), dar și de la observațiile din DA (s.v. *cel*, *cea* B2) cu referire la faptul că, la fel ca *ăst*, *cel* „are uneori sensul lui «acela pe care-l cunoașteți», având, prin urmare, «rostul de pronume demonstrativ»”, pe care îl înlocuiește adesea⁴, Gr. Brâncuș (1995: 106) îl consideră pronume, și nu articol adjectival, așa cum este socotit în special de B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 433–434).

8.1. Constatarea pornește de la contextele de tipul celor citate și analizate de Hasdeu (1984 [1879]: 440–441), toate construite cu forme ale lui *cela* pentru masculine și feminine, singular și plural, acordate sau nu cu substantivul

² Gr. Brâncuș (1995: 100) argumentează că asemănările dintre română și albaneză în ceea ce privește articolul hotărât considerat din perspectiva dezvoltării istorice vin în favoarea ideii/ipotezei că „postpunerea este un fenomen străvechi în ambele limbi și anterior fenomenului proclizei acestui morfem al determinării”. Pentru aceasta face trimitere la cercetări privind evoluția topicii articolului definit în limba română, precum Graur 1936.

³ Caracterul emfatic al construcției este susținut și de Gr. Brâncuș (1995: 106).

⁴ Deși nu preia ideea, însuși B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 433) atrăgea atenția că în *Gramatica* lui Ienăchiță Văcărescu se afirmă că formele articolului *cel* au și valoare de pronume demonstrativ.

determinat: *omul cea răul, partea ceia* [sic!] *stânga, sfinții ceia aleșii, păcatele cealea realele, lucrurilor celora bunele, mândriei ceaia buna* ș.a. De remarcat că, în afară de câteva cazuri izolate, *cel* și formele sale apar întotdeauna amplificate cu *-a* de identificare, iar substantivul determinat este, fără excepție, articulat cu articolul definit. Aceasta era, deci, situația evidențiată de exemplele atestate pentru secolul al XVI-lea.

8.2. Spre deosebire de cele remarcate pentru limba veche, în exemplele amintite în treacăt, citate, de asemenea, în lucrarea lui B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 442)⁵ din basmele muntenești culese de Petre Ispirescu, substantivul determinat este articulat cu articolul nehotărât: *o nuntă d-ale împărăteștile, o masă d-alea înfricoșatele*.

Această diferență poate avea cel puțin două cauze: pe de o parte, este posibil să fie vorba pur și simplu de o evoluție a vorbirii, care, în mod normal, în decursul a peste două secole a suferit modificări explicabile prin însăși frecvența fenomenului, iar, pe de altă parte, ea se poate datora faptului că nu este exclus ca aceia care au notat textele respective să nu fi respectat întocmai realitatea lingvistică.

8.3. Revenind la statutul morfologic al elementului care precedă adjectivul articulat, textele excerptate de noi din graiurile muntenești actuale evidențiază o situație cu totul schimbată față de cea consemnată în limba veche și chiar față de secolul al XIX-lea.

Astfel, în textele dialectale culese între anii 1960–1975 din cele trei provincii sudice ale României: Oltenia⁶, Muntenia, Dobrogea, se înregistrează următoarele situații.

Varianta masculină a articolului adjectival, *cel(a)*, nu apare niciodată în această construcție, iar pe cea feminină, în forma *a*, am întâlnit-o foarte rar și doar în exemple discutabile: *acolo* [ne întâlneam cu băieții], *ne duceam la fântână*, [în ziua] *a lucrătoreea, când era lucrătoreea, ne duceam la fântân-acolo* (TDM, I: 463 – Suhaia, Tr)⁷.

În rest, în toate situațiile întâlnite în textele dialectale, cuvintele care precedă adjectivul articulat sunt pronume demonstrative folosite în funcție de genul substantivului și de preferința vorbitorului pentru una sau alta dintre variantele obișnuite ale pronumelor respective:

– de departe, masculin: *ăla*, rar, în varianta din limba standard, *acela*, sau în cea populară, *ala*, cu formele de plural *ăia/eia*, sau feminin: *aia*, cu genitiv-dativul *eleia*, foarte rar, *acelea: erea-nfășurat ca copilu-ă l a micu* (TDM, II: 49 – Gheboieni, Db); [Copacul] *il dăm peste ă l a aninatu* (*ibidem*: 222 – Mâneciuc-Pământeni, Ph); *un cui din ă l a nouu*⁸ (*ibidem*: 787 – Săgeata, Bz); *ne spune el*,

⁵ Întrucât nu ne-am propus, deocamdată, să urmărim problema de-a lungul istoriei limbii române, ne mulțumim să constatăm situația așa cum apare în exemplele citate de Hasdeu.

⁶ Anticipând, remarcăm că în textele publicate în TDO nu am întâlnit particularitatea.

⁷ Informatoarea se referă la întâlnirile fetelor cu băieții, care, în zilele de sărbătoare, se întâmplau la hora satului, pe când, în cele lucrătoreea, aveau loc, mai mult sau mai puțin întâmplător, la fântână. Pentru alte exemple cu articol, v. infra, sub 9.4.

⁸ Redarea textului dialectal în transcriere fonetică reprezintă marele avantaj al cunoașterii corecte a formei rostite de vorbitor: într-o transcriere literară, exemple precum *noya, răyu* ar fi fost scrise *nou, rău*, ceea ce ar fi făcut imposibilă depistarea variantei din vorbirea reală.

agentu-a c e l a veterinaru (TDM, III: 71 – Recea de Sus, Ag); *era acia* [băiatul] *a l a marele* (TDM, II: 341 – Cioranii de Jos, Ph); *avea doi câini d-ă i a marii, negri*⁹ (*ibidem*: 87 – Runcu, Db); *făceam de două ori [...] o dată scaloienii ă i a micii și pe urmă-i făceam p-ă i a marii. Făceam marța p-ă i a micii și joia îi făceam p-ă i a marii* (TDM: 299 – Seimenii Mari, Cț); *cojea dovleacu de coaj-a i a tarea* (TDM, II: 8 – Picior de Munte, Db); *erea țestăria* [„mulțimea de țesturi”] *a i a multa la noi* (TDM, III: 295 – Pietroșani, Tr); [Pentru cârnați] *umpleam mațele din a c e l e a subțirile* (TDD: 317 – Sibioara, Cț);

– dintre demonstrativele de apropiere, atestate cu o frecvență ușor mai redusă comparativ cu cele de depărtare, notăm: *ăsta, ăștia*, rar, *aceștia*, cu femininul *asta*, genitiv-dativul *esteia, ăștea/astea*: *am fost la spital cu ochiu-ă s t a dreptu* (TDM, I: 421 – Furculești, Tr); *nu știu ce are ă s t a bătrănu* (TDM, II: 342 – Cioranii-de-Jos, Ph); *s-a dus ă ș t i a micii după el* (*ibidem*: 74 – Gemenea-Brătulești, Db); *ciocani d-ă ș t i a lungii, de porumb* (TDM, III: 913 – Poiana, Il); [lupul] *intra pe porțița a s t a mica* (TDM, II: 18 – Hulubești, Db); [Hoții] *s-a dus întâi la pădure-a s t a marea* (TDM, I: 414 – Saelele, Tr); *o țigancă de-a s t a lăiețile* (TDD: 369 – Ostrov, Cț); *a s t a bătrâna unde este?* (TDM, III: 520 – Ghimpați, Gr); *apele-a l e a micile* [cărate, conform obiceiului, pentru mort] *îi dă fetiții-e s t e i a mica* (TDM, II: 15 – Picior-de-Munte, Db); *aveam găini d-a s t e a româneștile* (*ibidem*: 68 – Brănești, Db); *era flori d-a s t e a roșiile* (*ibidem*: 105 – Ghirdoveni, Db); *frunze d-a s t e a uscatile* (TDM; III: 1068 – Unirea, Cl); *ce mai știa a s t e a tinerilii?!* (TDD: 345 – Dunăreni, Cț).

8.4. În concluzia argumentării noastre privind utilizarea cvasigenerală a pronumelor demonstrative în redarea/exprimarea acestui tip de construcție, un argument în plus este oferit de materialul atlaselor lingvistice regionale ale graiurilor dacoromâne sudice (NALR–*Olt.* și ALRR–*Munt.* și *Dobr.*). Avem în vedere faptul că nici măcar în răspunsurile obținute în cadrul anchetelor de atlas, pentru care întrebările din chestionar sunt formulate astfel încât nu conțin nici articolul adjectival-demonstrativ și nici un pronume demonstrativ, [chest. 1971]: „Dacă ai doi băieți: unul de doi ani și unul de opt ani și te întreb: «care băiat merge la școală?» cum răspunzi?” și, respectiv, [chest. 1972]: „Dacă ai o fată mică care e frumoasă și o fată mai mare care e urâtă și te întreb: «care fată e frumoasă?»», cum răspunzi?”, informatorii nu fac uz de forme ale acestora (v. ALRR–*Munt.* și *Dobr.*, IV, Pl. 28–29 și, pentru NALR–*Olt.*, Pl. 43, din același atlas¹⁰).

8.5. Rareori, elementul pronominal poate fi exprimat printr-un pronume demonstrativ de identificare: *Și* [fășolea] *cealaltă oloaga se pune la urmă* [= după

⁹ Există și situații în care, având a face cu un cuvânt ce conține la finală un grup consonantic *muta cum liquida* urmat de vocala *-u* la singular și *-i* la plural (precum *acru – acri, albastru – albaștri, negru – negri*), transcrierea fonetică nu ajută în stabilirea caracterului articulat sau nearticulat al cuvântului respectiv. Astfel, un exemplu precum *arnici din ăla albastru* (TDM, III: 577 – Greaca, Gr) este riscant de încadrat între situațiile discutate aici.

¹⁰ Menționăm că între planșele 38–48 aflate în volumul al IV-lea din ALRR–*Munt.* și *Dobr.* figurează și Pl. 43, care cuprinde, de fapt, material din NALR–*Olt.* (v. Marin 2009: XIX).

celelalte soiuri de fasole] (TDM, III: 408 – Uliești, Db); *zice că ... astălală marea ... să facă casă la capu ei* [= în dreptul, în direcția capului], *ailantă mijlocia, la picioare* (*ibidem*: 622 – Frătești, Gr); *Ailantă marea [...] îi tumna* [„tocmai”] *acolo lângă noi* (TDD: 267 – Râmnicu de Jos, Cț); *a călcat-o* [mașina] *p-ailantă mai mica* (*ibidem*: 356 – Peștera, Cț).

9. Pe lângă aceste situații, curente/obișnuite în zonele cu frecvență ridicată a procedurii în discuție se întâlnesc și câteva cazuri mai speciale.

9.1. Dacă apar două sau, mai rar, trei atribute adjectivale coordonate (determinând același substantiv), acestea sunt toate folosite articulat: *am luat un ciopârtag* [„retevei”] *d-ăla marile, lungu* (TDM, II: 70 – Brănești, Db); *mașu-ăla marile, grosu* (TDM, III: 990 – Grubănești, Cl); *fuioru-ăla marile, bunu, finu* (*ibidem*: 1002 – Vâlcelele, Cl)¹¹.

9.2. În același timp, articularea se produce și în cazuri în care adjectivul este trecut prin grade de comparație: *luai eu un cal, frate-miu ă l a n t , mai marele un cal* (TDM, III: 72 – Recea de Sus, Ag); *eu să văz* [„să am grijă”] *de copiii-ă i a mai micii* (TDD: 341 – Dunăreni, Cț) (cf. *supra*, exemplul din Peștera, Cț).

9.3. Caracterul sistematic al acestei particularități este evidențiat de faptul că articularea atributului adjectival se produce și în situații în care acesta este redat prin alte părți de vorbire, cum este, de exemplu, numeralul cardinal: *Și [fiicele] c e l e l a l t e douăle tot așa a făcut* (TDM, II: 294 – Nisipoasa, Ph); *oamenii ăia, boierii ă i a doi* [...] *erau legați, în cătușe [...] uite, oamenii a c e ș t i a doi* [...] *nu sânt vinovați* (TDD: 253–254 – Dulgheru, Cț).

9.4. Presiunea sistemului acționează, după părerea noastră, și în cazul articulării substantivului dintr-un atribut substantival prepozițional. Numai în acest fel putem explica utilizarea substantivului articulat în câteva exemple construite identic, cum sunt: [cânepa] *o culegi p-a de vara* (TDM, I: 332 – Titulești, Ot); *adunam* [cânepa] *p-ăia de vara se lumea* [„se numea”], *ș-a de toamna* [...] *o adunam și p-ăia* (*ibidem*: 435 – Dracea, Tr); [cânepa] *aia de toamna rămânea* (*ibidem*: 457 – Poiana, Tr); [Cânepa] *erea și de vara, erea și de toamna* [...] *p-ăia de vara o țineam... o țineam trei zile* [...] *și p-ăia de toamna o țineam aproape o săptămână* (TDM, II: 122 – Tăriceni, Ph); [Cânepa] *aia care iese erea de vara, ș-o culegeam* [...] *p-ăia de toamna care-avea măciulie o lăsam* (TDM, III: 901 – Drăgoești, Il). Așadar, am considerat că atributele *de vară* „văratică” și *de toamnă* „tomnatică” se întrebunțează în forma *de vara* („văratică”), *de toamna* („tomnatică”), deși nu înseamnă „din timpul verii”, „din timpul toamnei”, așa cum glosează dicționarele formele respective articulate (cf. DLR, s.v. *toamnă* și s.v. *vară*), sunt utilizate sub această variantă doar pentru că au fost asimilate adjectivelor respective.

10. În concluzie, multiplele aspecte și probleme diverse de morfosintaxă pe care le implică descrierea tipurilor de contexte în care apare particularitatea impun, cu necesitate, să revenim asupra ei într-o cercetare mai amplă.

¹¹ Exemple asemănătoare sunt semnalate și de B.P. Hasdeu (1984 [1879]: 440): *vântul cela neopritul și greul, viața ceaia dulcea și înfrământata*.

BIBLIOGRAFIE

- Avram 1973 = Mioara Avram, *O desinență regională la persoana a 2-a singular a mai-mult-ca-perfectului românesc*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XXIV, 5, p. 487–492 (republicat în Mioara Avram, *Studii de morfologie a limbii române*, București, Editura Academiei Române, 2005, p. 182–183).
- Brâncuș 1995 = Grigore Brâncuș, *Cercetări asupra fondului traco-dacic al limbii române*, București, Editura S.C. Caro Trading '94.
- Coteanu 1969 = Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână (Româna comună)*, București, Editura Academiei.
- Gamillscheg 1936 = E. Gamillscheg, *Die Mundart von Șerbănești – Titulești (Gerichtsbezirk Olt, Kreis Vedea)*, Jena und Leipzig, Berliner Beiträge zur Romanischen Philologie, Bd. VI. Heft 1–2.
- Graur 1936 = Alexandru Graur, *Mélanges linguistiques*, I, Paris/București, Librairie E. Droz, Editura Cultura Națională.
- Hasdeu 1984 [1879] = B.P. Hasdeu, *Cuvențe den bătrâni*, tomul II, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de G. Mihăilă, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Ionică 1965 = Ion Ionică, *Noi atestări de imperativului negativ arhaic*, în *Omagiul lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, Editura Academiei, p. 403–407.
- Ionică 1984 = Ion Ionică, *Subdialectul muntean*, în *Tratat*, p. 163–208.
- Lăzărescu 1984 = Paul Lăzărescu, *Subdialectul moldovean*, în *Tratat*, p. 208–240.
- Marin 1991 = Maria Marin, *Morfologia verbului în graiurile muntenesti*, în „Fonetica și dialectologie”, X, p. 45–65.
- Marin 2005–2007 = Maria Marin, *Timpurile indicativului în graiurile dacoromâne actuale* (II), în „Fonetica și dialectologie”, XXIV–XXVI, p. 89–164.
- Marin 2009 = Maria Marin, *Prefață la Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, în DGS, I, p. I–XXVIII.
- Marin 2014 = Maria Marin, *Trăsături dialectale comune graiurilor muntenesti și celor crișene*, în „Fonetica și dialectologie”, XXXIII, p. 87–98.
- Marin, Marinescu 1984 = Maria Marin, Bogdan Marinescu, *Graiurile din Transilvania*, în *Tratat*, p. 354–390.
- Mărgărit 2017 = Iulia Mărgărit, *Latinitate „ascunsă” în lexicul graiurilor muntenesti*, în *Lucrările celui de-Al Șaselea Simpozion Internațional de Lingvistică (București, 29–30 mai 2015)*, editori: Maria Stanciu Istrate, Daniela Răuțu, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, p. 123–135.
- Neagoe 1973 = Victorela Neagoe, *Despre -ră- în formele de perfect simplu și de mai-mult-ca-perfect*, în „Fonetica și dialectologie”, VIII, p. 129–140.
- Neagoe 1975 = Victorela Neagoe, *Elemente arhaice în graiurile muntenesti*, în „Fonetica și dialectologie”, IX, p. 143–147.
- Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Subdialectul bănățean*, în *Tratat*, p. 240–284.
- Neagoe 1985 = Victorela Neagoe, *În legătură cu unele forme arhaice de perfect simplu și de mai-mult-ca perfect și cu unele valori ale perfectului simplu în graiurile populare actuale*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXX, A. Lingvistică, p. 171–177.
- Neagoe 2012 = Victorela Neagoe, *Morfosintaxa articolului în graiurile dacoromâne actuale*, în „Fonetica și dialectologie”, XXXI, p. 34–62.
- Pușcariu 1994 [1959] = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. II. *Rostirea*, ediție îngrijită de Magdalena Vulpe, studiu introductiv de Andrei Avram, [București], Editura Academiei Române.
- Teaha 1989 = Teofil Teaha, *Elemente lexicale moștenite din latină în graiurile actuale din sudul țării*, în *Dialectologica* (volum îngrijit de N. Saramandu), București, [f.e.], p. 87–90 (republicat în Teaha 2005, p. 126–130).
- Teaha 1991 = Teofil Teaha, *Termeni regionali moșteniți din latină în graiurile muntenesti actuale*, în „Fonetica și dialectologie”, X, p. 79–93 (republicat în Teaha 2005, p. 13–149).
- Teaha 2005 = Teofil Teaha, *Cuvinte latinești moștenite în graiurile românești actuale*, seria „Etimologica”, 16, București, Editura Academiei Române.
- Vulpe 1984 = Magdalena Vulpe, *Subdialectul maramureșean*, în *Tratat*, p. 320–354.

Abrevieri bibliografice

- ALRR–Munt. și Dobr. IV = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea*, vol. IV, de Teofil Teaha (coord.), Ion Ionică, Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei Române, 2004.
- DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, București, Librăriile Socec&Comp. și C. Sfetea, Imprimeria Națională Universul, 1913–1948.
- DGS, I = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, de Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha, coordonator Maria Marin, București, Editura Academiei Române, vol. I (literele A–C), 2009.
- Dial. rom. = Matilda Caragiu-Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR), Serie nouă, București, 1965–2010.
- NALR–Olt. = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică și Valeriu Rusu, vol. I–V, București, Editura Academiei, 1967–1984.
- TB = *Texte bogomilice*, în Hasdeu 1984 [1879], p. 193–514.
- TDD = *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană și Nicolae Saramandu, București, [f.e.], 1987.
- TDM, I–III = *Texte dialectale. Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu, București, Editura Academiei, vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, 1975; vol. III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, 1987.
- TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coșuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1967.
- TM = *Texte mähăcene*, în Hasdeu 1984 [1879], p. 33–191.
- Tratat* = *Tratat de dialectologie românească*, coordonator Valeriu Rusu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984.

**ON A MORPHOLOGICAL ARCHAISM
SPECIFIC TO THE SOUTH DACO-ROMANIAN SUBDIALECTS**

ABSTRACT

The current intervention represents a first part from a larger research dedicated to the triple determination by means of articulation of nouns, known in the form of *omul (a)cela bunul*. The particularity, a common one with the Albanian, confirmed ever since the old Romanian texts (from the 16th century) is also encountered in the A-Romanian dialect. The construction is analysed, for the time being, from the perspective of the pronominal elements and of the adjective, which are involved in the idioms of this type.

Keywords: *definite article, multiple articulation, demonstrative pronoun, morphological hypercharacterisation, archaism.*